
CARMEN II.

VILLA SURRENTINA POLLII FELIGIS.*

Est inter notos Sirenum nomine muros,
Saxaque Tyrrhenæ templis onerata Minervæ,
Celsa Dicarchei speculatrix villa profundi,
Qua Bromio dilectus ager, collesque per altos
Uritur, et prælis non invidet uva Falernis. 5

Huc me post patrii lætum quinquennia lustris,
Quum stadio jam pigra quies, canusque sederet
Pulvis, ad Ambracias conversa gymnade frondes,
Trans gentile fretum placidi facundia Polli
Detulit, et nitidæ juvenilis gratia Pollæ, 10
Flectere jam cupidum gressus, qua limite noto
Appia longarum teritur regina viarum.
Sed juvere moræ. Placido lunata recessu
Hinc atque hinc curvas perrumpunt æquora rupes :
Dat Natura locum; montique intervenit udum 15
Litus, et in terras, scopulis pendentibus, exit.

VARIÆ LECTIONES.

* *Villa Surrentina Pollii Felicis.* Cod. Par. *Pollii villa surrentina.* A.

7. *Pigra quies.* Lege *parta quies.* Vid. not. Markland. A.

12. *Longarum.* In Gevart. legitur *tersarum.* A.

14. *Perrumpunt.* Cod. Par. *præ-*

rumpunt, quod et habet ed. pr. A.

15. *Udum.* Cod. Senensis *inum.* Cod. Paris. et edit. princ. *unum.* Vid. not. A.

16. *In terras.* Lege *ulterius.* Ed Parm. *in terris.* Vid. not. — *Exit.* Sic Cod. Par. qui inter lineas exhibet *intrat.* A.

Gratia prima loci, gemina testudine fumant
 Balnea, et e terris occurrit dulcis amaro
 Nympha mari: levis hic Phorci chorus, udaq̄ue crines
 Cymodoce, viridisque cupit Galatea lavari. 20
 Ante domum tumidæ moderator cærul̄us undæ
 Excubat, innocui custos laris: hujus amico
 Spumant templa salo: felicia rura tuetur
 Alcides: gaudet gemino sub numine portus.
 Hic servat terras, hic sævis fluctibus obstat. 25
 Mira quies pelagi: ponunt hic lassa furorem
 Æquora, et insani spirant clementius Austri.
 Hic præceps minus audet hyems, nulloque tumultu
 Stagna modesta jacent, dominique imitantia mores.
 Inde per obliquas erepit porticus arces, 30
 Urbis opus; longoque domat saxa aspera dorso.
 Qua prius obscuro permixti pulvere soles,
 Et feritas inamœna viæ, nunc ire voluptas:
 Qualis, si subeas Ephyres Baccheïados altum
 Culmen, ab Inoo fert semita tecta Lechæo. 35
 Non, mihi si cunctos Helicon indulgeat amnes,
 Et superet Pimplea sitim, largeque volantis
 Ungula se det equi, reseretque arcana pudicos
 Phæmonoë fontes, vel quos meus, auspice Phæbo,
 Altius immersa turbavit Pollius urna; 40
 Innumeras valeam species, cultusque locorum
 Pieriis æquare modis. Vix ordine longo
 Suffecere oculi, vix, dum per singula ducor,
 Suffecere gradus. Quæ rerum turba! locine
 Ingenium, an domini mirer prius? hæc domus ortus 45
 Prospicit, et Phæbi tenerum jubar; illa cadentem

37. *Pimplea*. Ed. pr. *piplea*. A. Cod. Par. edit. princ. *referet ar-*
 38. *Se det*. Cod. Paris. et edit. *cana*. A.
 princ. *setet*. — *liseretque arcana*. 46 *Prospicit*. Vulgo *aspicit*. —

Detinet, exactamque negat dimittere lucem,
 Quum jam fessa dies, et in æquora montis opaci
 Umbra cadit, vitreoque natant prætoria ponto.
 Hæc pelagi clamore fremunt; hæc tecta sonoros 50
 Ignorant fluctus, terræque silentia malunt.

His favit Natura locis: hic victa, colenti
 Cessit, et ignotos docilis mansuevit in usus.
 Mons erat hic, ubi plana vides: hæc lustra fuerunt,
 Quæ nunc tecta subis: ubi nunc nemora ardua cernis, 55
 Hic nec terra fuit: domuit possessor, et illum
 Formantem rupes, expugnantemque secuta
 Gaudet humus. Nunc cerne jugum discentia saxa,
 Intransesque domos, jussumque recedere montem.
 Jam Methymnæi vatis manus, et chelys una 60
 Thebais, et Getici cedat tibi gloria plectri.
 Et tu saxa moves, et te nemora alta sequuntur.

Quid referam veteres ceræque ærisque figuras?
 Si quid Apellei gaudent animasse colores;
 Si quid adhuc vacua tamen admirabile Pisa 65
 Phidiacæ rasere manus: quod ab arte Myronis,
 Aut Polycletæo jussum est quod vivere cælo,

Cod. Paris. ed. princ. *aspicit*. Vid. not. A.

52. Pro *hic victa*. edd. Parm. et Rom. *his*, forte recte. — *His* legitur in Cod. Paris. et ed. pr. A.

53. *Mansuevit*. Cod. Par. edit. princ. *mansuescit*. A.

54. *Hæc lustra*. Edd. Parm. et Rom. *et lustra*; opinor, « at lustra fuerunt Quæ nunc tecta subis. » — Cod. Paris. ed. pr. *et lustra*. A.

60. Pro *Methymnæi*, edd. Ven. *Mytilenæi*; de qua scriptura vide Vossium ad Melam, II, 7, p. 201.

65. *Adhuc vacua Pisa*, etc. Id

est, « nondum posito simulacro Jovis Olympii ad Pisam, » ut bene Domitius. Sed tamen corruptus est locus, et valde suspicor, sub vocibus *adhuc vacua*, latere *olüpiaca*, id est, *Olympiaca*, « Si quid *Olympiaca* famæ admirabile *Pisa Phidiacæ* rasere manus, » pro *adhuc vacua tamen*; *Pisa Olympiaca*, propter certamen *Olympium*. Vid. *Apuleium*, initio *Flor. II. Famæ admirabile*, ut *famæ obscura*, *Epiced. Patr. v. 109*, ubi vide quæ notavi.

66. *Phidiacæ*. Cod. Paris. edit. princ. *Phidaicæ*. A.

Æraque ab Isthmiacis auro potiora favillis;
 Ora ducum, et vatum, sapientumque ora priorum,
 Quos tibi cura sequi, quos toto pectore sentis 70
 Expers turbarum, atque animum virtute quieta
 Compositus, semperque tuus. Quid mille revolvam
 Culmina, visendique vices? sua cuique voluptas,
 Atque omni proprium thalamo mare: transque jacentem
 Nerea diversis servit sua terra fenestris. 75
 Hæc videt Inarimen, illi Prochyta aspera paret:
 Armiger hinc magni patet Hectoris: inde malignum
 Aera respirat pelago circumflua Nesis:
 Inde vagis omen felix Euplœa carinis,
 Quæque ferit curvos exerta Megalia fluctus. 80
 Angitur et domino contra recubante procul qui
 Surrentinâ tuus spectat prætoria Limon.
 Ante tamen cunctas procul eminent una diætas
 Quæ tibi Parthenopen directo limite ponti
 Ingerit. Hic Graiis penitus desecta metallis 85
 Saxa: quod Eoæ respergit vena Syenes:

68. Æraque ab Isthmiacis. Vox ab deest in Cod. Paris. et ed. pr. A.

71. Turbarum. Cod. Paris. ed. pr. curarum. Cf. not. ad vs. 70. A.

76. Illi. Cod. Paris. ed. princ. illine. A.

77. Hinc. Vulgo hac. Lege hinc ut respondeat τῆ̄ inde; hinc patet Misenum, inde Nesis. — Cod. Par. hac, scil. fenestra. Ed. pr. ac. A.

78. Nesis. Cod. Paris. Nesis. A.

79. Pro Euplœa, edit. Parm. Euboia.

80. Quæque ferit c. exerta Megalia fl. Corruptus locus; dixisse debuit Megaliam feriri a fluctibus, non ipsam ferire fluctus. Ven. habet: « Quæque serit curvos exerta

Megalia fluctus; » forte: « Quæque premit curvos exserta M. fl. » Rutilius, Itin. I, 315: « Tenditur in medias mons Argentarius undas Ancipitique jugo cærule rura premit. » Ed. Parm. navalia pro Megalia.

81. Procul qui. Cod. Paris. procul que. Vid. not. A.

82. Tuus... Limon. Edit. Parm. tuum... limen.

83. Ante... cunctas... diætas. Cod. Paris. ed. princ. Una... cunctis... diætis. Vid. not. A.

85. desecta. Edd. Parm. et Rom. delecta. — Cod. Paris. delecta. A.

86. Pro quot Eoæ et quot mæsta, edit. Rom. habet quod; recte. Ita

Synnade quod mœsta Phrygiæ fodere secures
 Per Cybeles lugentis agros, ubi marmore picto
 Candida purpureo distinguitur area gyro.
 Hic et Amyclæi cœsum de monte Lycurgi 90
 Quod viret, et molles imitatur rupibus herbas.
 Hic Nomadum lucent flaventia saxa, Thasosque,
 Et Chios, et gaudens fluctu certare Carystos.
 Omnia Chalcidicas turres obversa salutant. 94
 Macte animo, quod Graia probas, quod Graia frequentas
 Arva; nec invideant quæ te genuere Dicarchi
 Mœnia: nos docto melius potiemur alumno.
 Quid nunc ruris opes, pontoque novalia dicam
 Injecta, et madidas Bacchæo nectare rupes?
 Sæpe per autumnum, jam pubescente Lyæo, 100
 Conscendit scopulos, noctisque occulta sub umbra
 Palmite maturo rorantia lumina tersit
 Nereis, et dulces rapuit de collibus uvas.
 Sæpe et vicino sparsa est vindemia fluctu;
 Et Satyri cecidere vadis, nudamque per undas 105
 Dorida montani cupierunt prendere Panes.
 Sis felix, tellus, dominis ambobus in annos
 Mygdonii, Pylisque senis; nec nobile mutes

mox, vers. 91, quod viret, id est, quicquid, quantum; Kal. Decemb. « Quod ramis pia germinæ Damascus. » — Cod. Paris. habet quot, et ita in vs. sq. quot mœsta. Præterea, v. 87, sorores legitur in eod. Cod. et secures in margine.

89. Purpureo. Cod. Par. inter lin. sanguineo.

93. Fluctu certare. Cod. Paris. ed. pr. fluctus spectare. Vid. not. A.

95. Graia... Graia. Ita recte restituit Gevartius pro grata. Neapo-

lim Græcæ esse originis omnibus notum: vide Strab. lib. V, p. 170, ubi narrat etiam ad sua tempora durasse plurima Græcorum institutorum vestigia: unde Graiam Parthenopen vocat Sil. Ital. VIII, 534. Pari modo depravatam puto Virgil. Culic. vs. 65: « nec pocula gratum Alconis referent, Boetique toreuma; » ubi legendum puto Graium toreuma, et referunt, ut paulo ante tangit et manet. — Cod. Paris. grata... grata. A.

Servitium; nec te cultu Tirynthia vincat
 Aula, Dicarcheique sinus: nec sæpius istis 110
 Blanda Therapnæi placeant vineta Galesi,
 Hic seu siderias exercet Pollius artes,
 Seu volvit monitus, quos dat Gargettius auctor,
 Seu nostram quatit ille chelyn, seu dissona nectit
 Carmina, sive minax ultorem stringit iambon; 115
 Hinc levis e scopulis meliora ad carmina Siren
 Advolat; hinc motis audit Tritonia cristis.
 Tunc rabidi ponunt flatus, maria ipsa vetantur

110. Pro istis. Ed. Parm. isti. —
 Cod. Paris. isti. A.

111. *Blanda Therapnæi placeant vineta Galesi. Therapnæi Galesi*, id est, *Lacedæmonii*: quo epitheto hunc fluvium donat Martial. Epigr. II, 43: «Te Lacedæmonio velat toga lota Galeso;» et Noster, Silv. III, vs. 93. Recte igitur *Therapnæi Galesi*; et ita habent omnes quotquot vidi editiones, præter unicam Parmensem, quæ exhibet *vineta Tarenti*. Sensus idem est in utroque. Et fieri potest ut vox *Tarenti* glossa sit seu explicatio marginalis *τῶν Galesi*, in contextum postea admissa: multum tamen vetustissimæ editioni deferendum est, nisi aliud suadeant Codd. MSS. De *Therapnæo* vero (ita enim scribendum, non *Theramnæo*, monuit Berkelius ad Stephanum) seu *Lacedæmonio Tarento*, vide Justinum, lib. III, edit. nost. pag. 138; Strabon. VI, pag. 192; Servium ad Virg. Georg. IV, 126, edit. nost. vol. I, p. 519; Horat. carm. III, 5, et alios.

112. *Seu*. Cod. Paris. ubi, et in marg. tibi. A.

113. *Gargettius* Cod. Par. *Gargetticus*. A.

116. *Hinc l. e sc... siren*. Cod. Paris. *huc l. et sc... syren*. A.

117. *Hinc*. Cod. Paris. et in contextu, *huc* in margine. A.

118. *Rabidi*. Pro *rabidi flatus*, Parm. et Rom. *rapidi*. Utrumvis probum suo loco: sed hoc loco melius *rabidi*; ita *rabiosa murmura Anieni* attribuit Tiburtin. Manl. vers. 21; Lucan. X, 211, *rabidos qua Sirius ignes Exerit*; ubi etiam nonnullæ editiones *rapidos*. Hæ voces semper commutantur iu MSS. Vide Heinsium ad Claudian. Fescen. in Nupt. Honor. et Mar. v. 83, «*Rabidi tacete Cori*;» ita enim legit ex Codd. pro *Rapidi*. Sil. Italic. XIV, 131: «*Sternuntur passim; pedibusque evadere letum Eripuit rabidus Mavors*;» ita legendum puto; vulgo minus concinne, *Eripuit rapidus*. Avienus Arat. Phænom. vs. 675: «*Exitiumque sali rabidique pericula ponti Anteveni*.» — Cod. Paris. *rapidi*. A. — *Vetantur*. Non male legas, *verentur obstrepere*, quod majorem reverentiam monstrat cum timore junctam; sic Thebaid. VIII, 291: «*Sumere tunc arcus, ipsumque onerare veretur Patris equum*.»

Obstrepere: emergunt pelago, doctamque trahuntur
Ad chelyn, et blandi scopulis delphines aderrant. 120

Vive, Midæ gazis et Lydo ditior auro,
Troïca et Euphratæa super diademata felix:
Quem non ambigui fasces, non mobile vulgus,
Non leges, non castra tenent: qui pectore magno
Spemque metumque domas, vitio sublimior omni, 125
Exemptus fati, indignantemque refellens

119. *Emergunt.* Cod. Par. *mergunt.* A.

120. Pro *blandi delphines*, Heinsius, referente Burmanno ad Ovid. Heroid. XVIII, 131, in ora codicis sui notarat hoc loco legendum esse *pandi delphines*. Verius *blandi*, et multo elegantius. Claudian. de IV Cons. Honorii: *irent blandi sub vincula tigres*. Dicit Statius delphinas *blandos* aderrare scopulis, delectatos et quasi Pollio *adulantes*. Ovid. Met. XIV, 254, de lupis et ursis qui erant in domo Circes: « Quinetiam blandas movere per æra caudas, Nostraque adulantes comitant vestigia. »

121. *Ditior.* Forte legendum *di-gnior*, ut Tiburt. Manl. vers. 105, « *digne* Midæ Cræsiq̄ue opibus, et Perside gaza, » ubi eadem omnia vides.

122. *Euphrate supra.* Ita plurimæ editiones; unde Gronovius, Diatr. cap. 20, minima mutatione legit *Euphratæa supra diademata*. Bene quidem; sed contra morem Statii. Ille enim primam in *supra* semel tantum, opinor, corripit, Theb. IX, 114: « circumque supraque Vertitur. » Et hoc ex imitatione Virg. Æneid. VII, 32, magis quam iudicio suo; unde in Tiburt. Manl. v. 20: « Ipse Amnis (miranda fides)

infraque superque, » quum obvium esset et pæne necessarium ut diceret *infraque supraque*, vitavit, et pro eo substituit *superque*. Legendum, « Troïca et Euphratæa super diademata felix; » quo pacto vitatur etiam imbecillitas tot vocum in a exeuntium; *Euphratæa supra diademata*. Sensus idem est. *Super pro ultra*, vel *magis quam*, ut Silv. III, 2, 81, « Teque super reliquos, te nostri pignus amoris. » Editio Parmensis habet *Euphratis supra*: non male; sed verius est quod dixi, et magis Stationum, utpote concitatus et dactylis currens. Sæpe commutantur hæ voces. Theb. X, 787: « Concinitur vulgo Cadmum atque Amphiona supra Conditor. » Codex Petrensis male habet *super*. — Cod. Paris. *Euphratis supra*. A.

126. *Indignantemque refellens Fortunam.* Requiritur participium quod respondeat τῷ *Exemptus*. Lege, « *Exemptus fati, indignantemque refellens Fortunam.* » Per se patet. Nonnullæ editt. habent *repellis*. Venet. *refelles*, amisso apice qui super e appingebatur. Sed probum alterum: quod et antiquissimis editionibus confirmatur. Virg. Æn. IV, 380: « neque te teneo, neque dicta refello. » Heinsius, ad Claudian. Epith. Pall. et Celer. v. 79, mavult

Fortunam : dubium quem non in turbine rerum
 Deprendet suprema dies ; sed abire paratum,
 Ac plenum vita. Nos, vilis turba, caducis
 Deservire bonis, semperque optare parati,
 Spargimur in casus : celsa tu mentis ab arce
 Despicias errantes, humanaque gaudia rides.

130

Tempus erat, quum te geminæ suffragia terræ
 Diriperent, celsusque duas veherere per urbes :
 Inde Dicarcheis multum venerande colonis,
 Hinc ascite meis ; pariterque his largus, et illis,
 Ac juvenile calens, plectrique errore superbus.
 At nunc discussa rerum caligine, verum

135

repellis; et favet Stat. Silv. V, 4 :
 « ultro te, somne, repellit. » Utcun-
 que sit, requiritur participium. —
 Cod. Paris. habet *refellis* in con-
 textu, et *repellis* in margine. A.

127. *Dubio quem non in turbine rerum Deprendet suprema dies, sed abire paratum.* Locus mendosus ; attende enim sensui et constructioni : « quem in dubio rerum turbine suprema dies non deprendet, sed abire paratum ; » deprendet *qualem* ? manifesto deest aliquid quod respondeat voci *paratum*. Lege, « Dubium quem non in turbine rerum Deprendet suprema dies, sed abire paratum. » Non inveniet *dubium*, sed *paratum*. Per se patet ; scio vocem *deprendere* absolute aliquando sumi pro eo quod est *imparatum invenire, inopinanti supervenire* ; sed oppositio hic postulat ut legamus ita ut edidi. — Cod. Paris. et edit. princ. *dubio q. n. i. t. r. Deprendet*, etc. A.

134. *Duas.* Sic Cod. Paris. qui exhibet *tuas* in marg.

136. *Ascite.* Edit. princ. male, *ascitæ.* A.

138. *Discussa rerum caligine, verum Aspicias.* Ad quem locum ita Gronov. Diatr. c. 20 : « *Levis correctio est, sed quam me vix spero magistris probaturum, quibus paronomasia blandietur : discussa verum caligine verum Aspicias.* » Mihi certe, vir doctissime, nunquam probabis : non quod blandiatur paronomasia, sed quod scio hanc vocem *rerum* frequentissime abundare, pariter ac in hoc loco. Propertius, III, 8 : « *Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta.* » Noster, Theb. II : « *cunctos tamen omina rerum Dira movent* ; » carm. VI, vers. 8, hujus libri : « *quoniam rerum omnia cæca Sic miscet Fortuna manu.* » Prudentius Cathem. Hymn. Octav. Kal. Jan. v. 57 ; Tertullian. de Judic. Dom. vs. 49. Quibus locis, et multo plura possem addere, si omittas *rerum*, sensus perfectus erit. Nulla igitur mutatione opus.

Aspicias : illo alii rursus jactentur in alto ;
 At tua securos portus , blandamque quietem 140
 Intravit non quassa ratis. Sic perge ; nec unquam
 Emeritam in nostras puppem dimitte procellas.
 Vivite securi , quorum de pectore mixtæ
 In longum coiere faces , sanctusque pudicæ
 Servat amicitiaē leges amor. Ite per annos 145
 Sæculaque , et priscaē titulos præcedite famæ.
 Tuque , nurus inter longe pulcherrima , cujus

139. *Alii rursus jactantur in alto.* Quivis videt legendam esse jactentur ; et ita Barthius. Senec. Nat. Quæst. IV, in it. « Turbam rerum hominumque desiderant , qui se pati nesciunt : tibi tecum optime convenit. » Noster , Geneth. Lucan. vs. 48 : « Nocturnas alii Phrygum ruinas , Trita vatibus orbita , sequantur : Tu carus Latio , etc. » Juvenal. III, 45 : « ferre ad nuptam quæ mittit adulter , Quæ mandat , norint alii : me nemo ministro Fur erit : atque ideo nulli comes exeo , tanquam Mancus , et exstincta corpus non utile dextra. » Ita legendum ; vulgo , *extinctæ dextræ*. Martial. lib. III, ep. v, v. 11 : « alios commendat epistola ; » ubi vulgo legitur *commendat*. — Cod. Paris. *jactantur* ; et seq. vers. *Et pro At. A.*

142. *Emeritam in nostras puppem dimitte procellas.* *Demitte* aliquid est ex superiore in inferiorem locum mittere ; ut *demitte* oculos in terras ex cælo , Plin. Panegy. Atqui hoc de nave dici non potest : non enim *demititur* , sed *dimittitur* in procellas : *puppem* dimitte *procellas* ; et ita vetus Parm. Silv. V, 1, vs. 86 : « magnum late

dimittere in orbem *Rohulei* *mandata ducis.* » Fusius agam ad III, 3, vs. 77 , ubi eadem depravatio. *Pro nostras procellas* sensus videtur *postulare notas* ; *procellas* quas *expertus es*. Ita apud Valer. Flacc. I, 257 , pro *notas voces* Codex Barm. habuit *nirus* , id est , *nostras*. Claudian. de Mall. Theod. Cons. v. 310 : « Nec molles egeant nota dulcedine ludi ; » ita recte edidit Heins. pro *nostra. Emeritam puppem* , ut Martial. Epigr. X, lxxxv, 5 ; et Lucan. III, 515 : « emeritas repetunt navalibus alnos. » — Cod. Paris. *demitte. A.*

143. *Vivite.* Cod. Paris. *discite* in contextu , *vivite* in margin. Cf. not. A.

147. *Pro pulcherrima* edit. Parm. habet *præcordia* ; unde patet hanc vocem non esse figmentum Domitii et nusquam alibi lectam , quod voluit Gronovius. Totum vero versum sic concipit Parmens. , « Tuque nurus inter longe præcordia curæ Non fontem visere minæ ; » Romana , *præcordia cujus*. Heinsius ad Ovid. Heroid. XXI, 165 , pro *vertere* ex vetusto Codice legit *traxere* : bene. Ita Ovid. loco illic adducto , Amor. II, 11, 33 : « Quum bene vir traxit

Non frontem vertere minæ, sed candida semper
 Gaudia, et in vultu curarum ignara voluptas :
 Non tibi sepositas infelix strangulat arca
 Divitias, avidique animum dispendia torquent
 Fœnoris : expositi census, et docta fruendi
 Temperies. Non ulla Deo meliore cohærent
 Pectora, non alias decuit Concordia mentes.

150

vultum, rugasque coegit ; » idem quod *contraxit* ; cujus oppositum *solvere frontem*. Deinde, versu proxime sequenti pro *curarum* voluit *rugarum*. Sed nimis ambigua videtur vox *rugarum* ; et paulo ante dixerat *non frontem vertere minæ* ; quæ quum idem exprimant, in *ταυταλογίας* poetam conjiciunt. — Cod. Paris. *inter cujus præcordia*

(in marg. *placidissima*) *curæ*. A.

149. Pro *Gaudia* optime potes legere *Gratia* : et fere persuadeor Statium ita scripsisse. Passim hanc vocem de re eadem usurpat : v. 10 : « nitidæ juvenilis gratia Pollæ. » Vid. Lacr. Etrusc. v. 114. — Cod. Paris. ed. pr. *Gaudia* tuentur. A.

154. *Decuit*. Cod. Paris. *docuit*, et in margine *decuit*. A.